

Wilde bijen fotograferen: determinatiefoto's, waarom en hoe doe je dat?

Inleiding

Bijen hebben het de laatste tijd niet gemakkelijk. Wekelijks horen we alarmerende berichten over hun achteruitgang en de bedreigingen die ze nog te wachten staan in de (nabije) toekomst. Om het tij te keren is er actie nodig via beleidsadvies en beschermingsmaatregelen. Maar hoe begin je daaraan als je geen informatie hebt over hetgeen je wil beschermen? Daarom is het allereerst noodzakelijk om meer inzicht te krijgen in de verspreiding en ecologie van bijen.

Waarnemingen.be

Via Aculea, de wilde bijen- en wespenwerkgroep van Natuurpunt, wordt er getracht om zo veel mogelijk verspreidingsgegevens van wilde bijen in ons land te verzamelen. Dit doen we onder andere via excursies, maar ook door mensen aan te zetten om zelf tot actie over te gaan en in hun tuin of buurt te gaan inventariseren. Belangrijk hierbij is dat de gegevens ook ingevoerd worden op www.waarnemingen.be. Zo kan je écht mee helpen iets te doen voor onze bijen!

Met om en bij de 360 soorten wilde bijen in ons land is inventariseren en determineren van bijen op zelfstandige basis niet meteen een evidentie. Daarom is het steeds handig om een foto te maken van de bij die je tegenkomt en deze vervolgens toe te voegen aan je waarneming op www.waarnemingen.be. Zo krijgen admins de kans om je waarneming goed te keuren, of eventueel af te keuren en feedback te geven.

De kans dat je waarneming wordt goedgekeurd is in grote mate afhankelijk van de toegevoegde foto. Staan alle noodzakelijke kenmerken voor een zekere determinatie op het beeld, dan verhoogt de kans op goedkeuring van je waarneming door de admins aanzienlijk. Dat is leuk voor jezelf, maar ook van goudwaarde voor de verspreidingsgegevens! Jammer genoeg tonen vele foto's niet de kenmerken die nodig zijn om een waarneming goed- of af te keuren. Daarom zullen we nu enkele tips en tricks ophijsten om dit aan te pakken ...

Tips en tricks bij het fotograferen

Met dit stukje beogen we niet om kwalitatief hoogstaande foto's te maken, al is dit natuurlijk mooi meegenomen als dat wel zo is, maar het is vooral de bedoeling om foto's te bekomen waarop bijen optimaal gedetermineerd kunnen worden.

Hoe begin je er nu aan? Wanneer je een bij gevonden hebt, heb je allereerst twee mogelijkheden. Je kan deze voorzichtig benaderen en foto's maken of je kan het beestje vangen. In dit laatste geval kan je gebruik maken een potje of, nog beter, een dun glazen buisje waarin de bij niet kan vliegen en dus makkelijker te fotograferen is.

Eens de eerste stap gelukt is kan je aan de tweede stap denken: gericht foto's nemen van de bij. Determinatiekenmerken van wilde bijen verschillen tussen genera en van soort tot soort, maar enkele kenmerken zijn veel voorkomend. Met een combinatie van verschillende kenmerken kom je meestal tot de juiste soort. We overlopen de belangrijkste determinatiekenmerken hier:

1. **Kop:** Verschillende delen van de kop kunnen een belangrijk element zijn bij het determineren (figuur 1). Ten eerste is er de beharing. Is deze aan- of afwezig, welke kleur heeft die en wat is de lengte van de beharing? Ten tweede is er de kleur(en) van het gezicht zelf. In het bijzonder de

kleur van het clypeus (kopschild) en labrum (bovenlip) zijn in sommige gevallen noodzakelijk om tot op soort te determineren. Ten derde is het een meerwaarde wanneer ook de kaken op beeld staan om de vorm en het aantal 'tanden' hierop te zien. Tot slot is het ook gewoon handig wanneer de algemene vorm van de kop bestudeerd kan worden.

Figuur 1. Kopstudie van drie soorten wilde bijen. Roodpotige groefbij (links), Grote bladsnijder (midden) en Bruine slobkousbij rechts). De verschillen in beharing, kaken en kleur van de kop zijn hier goed te zien, en kunnen bepalende determinatiekenmerken zijn.

2. **Borststuk:** Hier is vooral de aan- of afwezigheid, kleur en lengte van de beharing belangrijk om op beeld te hebben (figuur 2).
3. **Poten:** De (achter)poten zijn bij vele soorten een zeer belangrijk determinatiekenmerk (figuur 2). Aan de hand van de kleur van de beharing, de lengte van de beharing, de kleur van de poot zelf en de structuur van de poot (bvb een (on)verdikt laatste voetlid) kunnen we in veel gevallen immers al een eind opschieten met de determinatie. Het is dan ook een must om deze goed in beeld te hebben.

Figuur 2. Zijaanzicht van drie soorten wilde bijen met de (achter)poten en het borststuk goed in beeld. Bij de Zesvlekkige groefbij (links) zien we dat de poten zwart zijn met een korte grijzige beharing. Ook het borststuk is zeer kort grijs behaard. De Plumvoetbij (midden) heeft ook zwarte poten maar met een lange oranje beharing, vooral op de achterpoot. Op het borststuk zien we een relatief lange geelbruin en zwarte beharing. Het Roodgatje (rechts) heeft karakteristieke goudgele achterpoten en ook een gelijkaardig gekleurde beharing op die achterpoten. Het borststuk bij deze bij is kort oranje/ros behaard.

4. **Achterlijf:** Opnieuw is het hier vooral de beharing die een rol speelt (figuur3). Bij sommige soorten is die afwezig, andere soorten hebben haarbandjes, nog anderen hebben een toefje haartjes op de achterlijfspunt of een buikschuier. De kleur van de beharing en van het achterlijf zelf is tevens belangrijk. Tenslotte is er bij sommige genera ook een groef op de achterlijfspunt te zien bij vrouwtjes, en kunnen er uitstekels aanwezig zijn op de achterlijfspunt.

Figuur 3. Roodgatje (links) met een karakteristiek oranjerood toefje haartjes op de achterlijfspunt. Bij de Breedbandgroefbij (rechts) zien we een lengtegroef op het laatste achterlijfssegment en zien we ook goed de haarbanden op het achterlijf.

Nu we de belangrijkste determinatiekenmerken van bijen kennen, kunnen we tot onze conclusie komen... een voorstel tot gericht foto's nemen waarin al deze kenmerken zichtbaar zijn. Dit kan je het best bekomen door **drie foto's** van een bij te nemen: een **vooraanzicht**, **zijaanzicht** en **achteraanzicht**. Hoogstwaarschijnlijk zal je op deze manier alle determinatiekenmerken zichtbaar op beeld hebben. Lukt het dan nog niet om tot op soort te determineren, dan is deze soort vermoedelijk gewoon niet te determineren van op foto...

Foto's: David De Grave